

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 73 87
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:

Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/95/12.13.4/2798	29 november 1995

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 61/95)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst,

b.a.

mr J.C.F. Knapp
Brigade-generaal

Kolonel - D.K.M.

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/95/12.13.4/2798 d.d. 29 november 1995

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED] d.t.v. HPMV

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HMA
CIC
Archief

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST/CO
Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

61/95

(Afgesloten 291200A NOV 1995)

Conclusie/voorzicht

Vertegenwoordigers van alle partijen in Bosnië-Herzegovina hebben voorbehoud gemaakt bij sommige elementen in het vredesakkoord van Dayton, dan wel uitspraken gedaan die de uitvoering van dit akkoord naar verwachting sterk zullen compliceren.

Er hebben zich fricties voorgedaan tussen Bosnische regeringsmilitairen en (leden van) UNPROFOR. Mogelijk kunnen deze voor een deel worden toegeschreven aan de perceptie van sommige Bosnische militairen dat de internationale gemeenschap de Bosniërs een ongewenst vredesverdrag heeft opgedrongen. Er moet evenwel op worden gerekend dat het meest heftige verzet tegen pogingen om dit vredesverdrag af te dwingen niet van Bosnische, maar van Servische zijde zal komen.

De Servische president Milosevic heeft zich ontdaan van een aantal vertegenwoordigers van de meer nationalistische vleugel van zijn regeringspartij. Hij blijft streven naar de vorming van een "brede" coalitie en naar consolidering van zijn positie. Vooralnog is er geen reden om aan te nemen dat hij ook op langere termijn de vorming van een Groot-Servische staat heeft opgegeven.

Bosnië-Herzegovina

De Bosnische minister van Buitenlandse Zaken, Sacirbey, heeft verklaard het vredesakkoord van Dayton te beschouwen als een doorbraak, omdat het heeft geresulteerd in een nederlaag van de extreem-nationalistische Bosnisch-Servische top. Hij zei te verwachten dat deze nu plaats zal maken voor meer gematigde Bosnisch-Servische leiders, die uiteindelijk bereid zullen zijn in een multi-etnische staat te leven. De uitspraak van Sacirbey geeft aan dat de Bosnische politieke top blijft vasthouden aan een eenheidsstaat, waarvan naast de Moslims en Kroaten ook de Serviërs deel uitmaken. Hoewel het inderdaad aannemelijk is dat tenminste sommige Bosnisch-Servische leiders op korte termijn plaats zullen maken voor personen die de koers van de Servische president Milosevic zullen volgen, lijkt het prematuur om te veronderstellen dat de Bosnische Serviërs niet meer zullen streven naar afscheiding van Bosnië-Herzegovina. Evenmin is er reden om aan te nemen dat Milosevic c.s. de hoop op vorming

van een Groot-Servische staat ook voor de langere termijn hebben opgegeven. Tegen die achtergrond blijven de kansen op realisering van het doel van een multi-etnische staat Bosnië-Herzegovina gering.

Izetbegovic heeft de afgelopen dagen benadrukt dat indien de Bosnische Serviërs het huidige bestand schenden, de Bosnische regeringsstrijdkrachten (ABiH) de strijd eveneens zullen hervatten. Hij liet daarbij de mogelijkheid open dat de ABiH enkele maanden zouden wachten om te kunnen profiteren van de definitieve opheffing van het wapenembargo. In dit verband is wellicht vermeldenswaard dat regeringsvertegenwoordigers van twaalf islamitische landen elkaar eerder deze week hebben ontmoet in de Iraanse hoofdstad Teheran. Naast Iran en Bosnië-Herzegovina zelf waren Bangladesh, Egypte, Indonesië, Jordanië, Koeweit, Maleisië, Marokko, Pakistan, Saoedi-Arabië en Turkije vertegenwoordigd. Onderwerp van deze vergadering was de "inventarisatie van de economische en defensie-behoefte van Bosnië-Herzegovina". Dit wijst erop dat de genoemde landen onder meer toekomstige wapenleveranties aan de Bosnische regering hebben besproken. Overigens zijn er aanwijzingen dat een aantal van de genoemde landen, waarvan sommige deel hebben uitgemaakt van UNPROFOR of zich bereid hebben getoond om aan IFOR deel te nemen, in het verleden reeds wapens aan de ABiH hebben geleverd, dan wel voor de aanschaf daarvan gelden ter beschikking hebben gesteld. In ieder geval blijkt de Bosnische regering rekening te houden met een heropleving van de strijd tegen de Serviërs.

Izetbegovic heeft eerder deze week gesteld dat Servische mannen die betrokken zijn geweest bij de beschietingen op Sarajevo zullen worden vervolgd wegens oorlogsmisdaden. Overigens onderstreepte hij dat de echtgenotes of kinderen van dergelijke militairen niets te vrezen zullen hebben na het herstel van het Bosnische gezag over "Servische" delen van Sarajevo, zoals in het verdrag van Dayton is voorzien. Izetbegovic's aankondiging van de vervolging van oorlogsmisdaden is gericht op de (Moslim-)inwoners van Sarajevo, die zware verliezen hebben geleden bij het Servische beleg van de hoofdstad. Met zijn beloftes aan de vrouwen en kinderen van oorlogsmisdadigers speelt hij in op de weerstand bij de Servische inwoners van Sarajevo tegen het voorziene herstel van het Bosnische gezag over de gehele stad. Het vooruitzicht op strafrechtelijke vervolging zal overigens de Bosnisch-Servische politici zeker niet stimuleren tot een positieve opstelling ten aanzien van het vredesverdrag.

De Bosnisch-Servische president Karadzic heeft gepleit voor bijstelling van sommige elementen in de overeenkomst van Dayton. Met name verzet hij zich tegen de aanwijzing van Sarajevo in dit akkoord als ongedeelde stad en hoofdstad van Bosnië-Herzegovina. Hij onderstreepte dat de Serviërs in de hoofdstad niet bereid zullen zijn zich onder Moslim-bestuur te plaatsen. Ook de opperbevelhebber van de Bosnisch-Servische strijdkrachten, Mladic, zou hebben aangegeven de "Servische" delen van Sarajevo niet te zullen opgeven. De Amerikaanse regering heeft evenwel inmiddels onderstreept dat een bijstelling van "Dayton" uitgesloten is.

Karadzic heeft nog eens aangegeven dat afscheiding van Bosnië-Herzegovina het einddoel van zijn regering blijft. Hij onderstreepte dat de Bosnisch-Servische republiek (RS) reeds eigen staatsinstellingen heeft en op korte termijn andere elementen zal invoeren die kenmerkend zijn voor een soevereine staat, zoals een eigen paspoort. Volgens Karadzic vormt het resultaat van Dayton een erkenning van de RS in een bepaalde vorm, te weten als deel van Bosnië-Herzegovina. Hij zei echter te verwachten

[REDACTED]

dat de soevereiniteit van de RS binnenkort ook internationaal erkend zal worden. Karadzic gaf overigens niet aan waarop hij deze laatstgenoemde voorspelling baseert.

De woorden van Karadzic geven aan dat hij afscheiding van de RS van (de rest van) Bosnië-Herzegovina mogelijk blijft achten, hoewel dit in de verdragtekst expliciet wordt uitgesloten. Zij kunnen echter ook een indicatie zijn dat de Bosnisch-Servische top, ondanks de door Karadzic geuite bezwaren, in ieder geval in eerste instantie bereid zal "Dayton" uit te voeren, omdat zij dit akkoord beschouwt als een stap op weg naar internationale erkenning van de RS. De Bosnische Serviërs zullen echter bij uitvoering van dit verdrag geen kans onbenut laten om de Bosnisch-Servische soevereiniteit te benadrukken en de betekenis van de Federale instanties van Bosnië-Herzegovina te bagatelliseren. Dit zal in de praktijk de uitvoering van het verdrag sterk compliceren.

Een lid van het Bosnisch-Servische parlement, Dodik, heeft formeel opgeroepen tot verkiezingen in de RS. Hij stelde dat het de huidige Bosnisch-Servische politieke leiding aan politieke legitimiteit ontbrekt. De partij van Dodik onderhoudt relatief goede betrekkingen met Milosevic. Zijn oproep onderstreept dat Milosevic blijft streven naar de vervanging van Karadzic en zijn volgelingen. In het vredesakkoord van Dayton is onder meer bepaald dat het komende jaar in geheel Bosnië-Herzegovina verkiezingen zullen worden gehouden. Karadzic lijkt echter nog steeds te kunnen rekenen op steun van een meerderheid in het Bosnisch-Servische parlement. Daarom moet er op worden gerekend dat dit parlement de regels met betrekking tot dergelijke verkiezingen zodanig zal formuleren dat een overwinning voor Karadzic waarschijnlijk blijft.

Ook de president van de Moslim-Kroatische Federatie, Zubak (Kroaat), heeft voorbehoud gemaakt bij een aantal bepalingen in het akkoord van Dayton. Met name het feit dat in de noordelijke Posavina-corridor, de enige verbinding tussen de "Servische" gebieden in oost- en west-Bosnië, gebieden aan de Serviërs zijn toegewezen die in de visie van Zubak van oudsher Kroatisch zijn, acht Zubak onjuist. Hij heeft aangekondigd het parlement van de Federatie te zullen voorstellen het akkoord van Dayton af te wijzen. Hij kondigde aan dat hij, indien zijn voorstel zal worden afgewezen of niet eens in behandeling wordt genomen, met onmiddellijke ingang zijn ontslag zal indienen.

In Bosnisch-Kroatische kringen was de afgelopen weken reeds groot verzet geuit tegen een "Servische" Posavina-corridor. Vermoedelijk de belangrijkste reden daarvoor is het feit dat door de toewijzing van zo'n corridor aan de Serviërs de Kroatische gebieden in noord-Bosnië (rond Orasje) geïsoleerd zouden worden van de andere delen van de Federatie. Van een volledig isolement is overigens geen sprake, omdat deze gebieden slechts door de rivier Sava worden gescheiden van Kroatisch grondgebied. Het is overigens onduidelijk of het parlement van de Federatie, dat in meerderheid bestaat uit Moslims, bereid zal zijn om te voldoen aan het voorstel van Zubak om het akkoord van Dayton te verwerpen. In ieder geval dreigt de opstelling van Zubak de samenwerking in Federatie-kader, die toch al wordt gecompliceerd door de uiteenlopende doelstellingen van beide partijen, onder additionele druk te zetten.

Overigens tekent zich mede als gevolg van dit onderdeel van "Dayton" een conflict af tussen de Bosnische Kroaten en de Kroatische regering. De Kroatische president Tudjman heeft met Milosevic in Dayton afspraken gemaakt over volledige normalisering van de onderlinge betrekkingen. Met het ageren tegen de "Servische" Posavina-corridor neemt Zubak feitelijk stelling tegen Tudjman's politiek. Dit is opmerkelijk, omdat de huidige Bosnisch-Kroatische leiding door Tudjman zelf is geïnstalleerd omdat haar voorgangers onvoldoende gehoor gaven aan de instructies uit Zagreb. Vooralnog moet er echter van worden uitgegaan dat Tudjman over voldoende invloed beschikt om Zubak c.s. in het gareel te brengen, dan wel te (doen) vervangen indien zij blijven weigeren "Dayton" uit te voeren.

Vermeldenswaard is dat Bosnisch-Kroatische eenheden in west-Bosnië een aantal plaatsen die zij enkele maanden geleden hebben veroverd maar op grond van de Dayton-overeenkomst aan de Serviërs zullen moeten afstaan, stelselmatig hebben geplunderd. Deze melding wijst erop dat de Bosnische Kroaten er in beginsel van uitgaan dat "Dayton" ook in de praktijk zal worden uitgevoerd. Door dit optreden, dat vergelijkbaar is met de plunderingen door Kroatische eenheden in de voormalig Servische gebieden in Kroatië zelf, wordt de door Tudjman gewenste normalisering van de betrekkingen met Servië bemoeilijkt.

Een liaison-officier van de ABiH heeft UNPROFOR gewaarschuwd dat "Mujahedin" (buitenlandse islamitische vrijwilligers) zich hebben begeven naar een dorp ten zuidoosten van Maglaj. Hij gaf daarbij aan dat er zich wrijvingen hebben voorgedaan tussen deze "Mujahedin" enerzijds en de lokale bevolking en ABiH-eenheden anderzijds. Volgens de betreffende functionaris zijn nieuwe conflicten waarschijnlijk; tevens waarschuwde hij voor provocaties van deze vrijwilligers ten opzichte van UNPROFOR. Er werd in de betreffende melding niet aangegeven wat de aanleiding voor de conflicten tussen de "Mujahedin" en de Bosnische bevolking was, maar vermoedelijk houden deze met name verband met het feit dat vele Bosnische Moslims niet bereid zijn de door de "Mujahedin" beleden radicale islamitische richtlijnen te volgen. Dergelijke wrijvingen zijn in het verleden herhaaldelijk gemeld, maar leken zich met name te concentreren in de omgeving van Zenica (ten noorden van Sarajevo). Onduidelijk is waarom de "Mujahedin" zich naar Maglaj hebben begeven. Wellicht houdt dit verband met het feit dat de ABiH in de betreffende sector (het Ozren-gebergte) de afgelopen maanden weinig successen heeft geboekt. De mogelijkheid bestaat dat zich op korte termijn bij Maglaj nieuwe gevechten zullen voordoen.

Dat de ABiH UNPROFOR waarschuwt voor mogelijke provocaties van "Mujahedin"-zijde, lijkt erop te wijzen dat het Bosnische leger onvoldoende controle heeft over de betreffende vrijwilligers. Het is echter ook niet uitgesloten dat de ABiH daarmee op voorhand elke verantwoordelijkheid voor eventuele botsingen van de hand wil wijzen. In het verleden is het herhaaldelijk voorgekomen dat de strijdende partijen (met name de Serviërs) autonoom opererende para-militaire organisaties verantwoordelijk stelden voor sommige incidenten, terwijl zij in de praktijk toch banden met deze organisaties onderhielden.

Er hebben zich de afgelopen tijd een aantal incidenten voorgedaan tussen leden van de ABiH en UNPROFOR. Het ernstigste incident vond plaats in Velika Kladusa (west-Bosnië), waar naar schatting

100 ABiH-militairen een basis van het Bengaalse UNPROFOR-bataljon overvielen en zich meester maakten van voertuigen, voedsel, brandstof en andere uitrustingsstukken. In het nabije Coralici blokkeerden ABiH-eenheden een VN-basis en verhinderden dat VN-functionarissen het kamp verlieten, vermoedelijk om te voorkomen dat de VN het kamp in Velika Kladusa zouden ontzetten. Er hebben zich echter ook kleinschaliger fricties voorgedaan. zo heeft een ABiH-militair in de omgeving van Zenica vorige week een handgranaat geworpen naar een VN-voertuig; het wapen ontplofte echter niet. Voor een deel gaat het bij deze incidenten om pogingen zich te verrijken in de overgangperiode tussen UNPROFOR en IFOR. Er is echter sprake van onvrede bij sommige Bosnische militairen. Deze zijn van mening dat de internationale gemeenschap de Bosnische regering een vredesverdrag heeft opgedrongen waarin onaanvaardbaar grote concessies worden gedaan aan de Serviërs. Indien met name aan de agressie van individuele ABiH-militairen tegen UNPROFOR dergelijke overwegingen ten grondslag liggen, moet rekening worden gehouden met nieuwe provocaties van Bosnische zijde ten aanzien van leden van UNPROFOR resp. IFOR.

Er moet overigens rekening mee worden gehouden dat ook van Bosnisch-Servische zijde sprake zal zijn van een vijandige houding ten opzichte van IFOR. Voor de hand ligt dat dit verzet dat van individuele Moslims nog zal overtreffen. Zoals gesteld wijst de Bosnisch-Servische leiding fundamentele aspecten van het Dayton-verdrag af. Pogingen van IFOR om naleving van dergelijke bepalingen af te dwingen, zullen zonder enige twijfel leiden tot verzet van Bosnisch-Servische zijde. Hoewel de RS-leiding de verantwoordelijkheid voor dergelijke incidenten zal proberen af te wijzen, zal zij in de praktijk instemmen met het verzet dat daaraan ten grondslag ligt.

Kroatië

Het hoofd van de persoonlijke staf van de Kroatische president Tudjman, Sarinic, die onlangs nog namens de Kroatische regering de onderhandelingen heeft gevoerd over de politieke toekomst van oost-Slavonië, is eerder deze week benoemd tot persoonlijk adviseur van de president. Zijn opvolger is de huidige vice-premier Sanader, die tevens werd benoemd tot secretaris van een onlangs gevormde "Raad voor Verdediging en Nationale Veiligheid". Deze raad, waarvan het bestaan niet in de Kroatische Grondwet is opgenomen, staat onder voorzitterschap van de zoon van Tudjman, die tevens hoofd is van de Kroatische inlichtingen- en veiligheidsdienst. Deze maatregelen maken deel uit van het streven van Tudjman om zijn controle over het veiligheidsbeleid te vergroten. De afgelopen maanden waren er zelfs geruchten dat de "Raad voor Verdediging en Nationale Veiligheid" alle aspecten van het Kroatische beleid zou gaan bepalen, waardoor de Kroatische regering zou zijn gereduceerd tot een uitvoerend lichaam. Gezien de belangrijke rol van de zoon van Tudjman heeft het er alle schijn van dat de president hoopt de politieke rol van zijn zoon zodanig te stimuleren, dat deze zijn vader op termijn zal kunnen opvolgen.

Servië/Montenegro

Eerder deze week is een aantal topfunctionarissen van de regerende Servische Socialistische Partij (SPS) van hun functie ontheven. De belangrijkste mutaties betreffen de voormalige Servische vertegenwoordiger in het Presidium van de vroegere Joegoslavische Federatie, Jovic, en de partij-ideoloog Markovic. Jovic heeft een belangrijke rol gespeeld bij het behartigen van de Groot-Servische

belangen bij het uiteenvallen van de Federatie. Ook Markovic heeft in het verleden regelmatig steun betuigd aan de vorming van een Groot-Servische staat. Hij had nog onlangs kritiek geuit op Milosevic, omdat deze in de visie van Markovic door instemming met het Bosnische vredesakkoord van Dayton de gezamenlijke Servische staat schade heeft berokkend.

Zonder enige twijfel zijn de genoemde mutaties in de top van de SPS doorgevoerd op initiatief van Milosevic. De achtergrond van met name Jovic en Markovic wijst erop dat het voornaamste doel van hun vervanging is de meer nationalistisch georiënteerde vleugel van de SPS, die het beleid van Milosevic ten aanzien van de Serviërs buiten "Joegoslavië" (en daarmee impliciet het Dayton-akkoord) afwijst, de kop in te drukken. Dit bevestigt eerdere indicaties dat Milosevic zich op korte termijn wil concentreren op de consolidering van zijn machtsbasis in "Joegoslavië" zelf.

Zoals reeds eerder gemeld, streeft de SPS naar de vorming van een "brede" coalitie, waaraan naast andere socialistisch georiënteerde stromingen ook meer gematigde partijen zouden deelnemen. Eén van de overwegingen die daarbij een rol spelen, is het feit dat het "Joegoslavische" bewind, nu de internationale sancties tegen het land zijn opgeschort, niet langer het buitenland verantwoordelijk kan stellen voor de binnenlandse sociale en economische problemen. Zoals reeds eerder gemeld, hoopt de SPS zo het draagvlak voor de mogelijk te nemen, impopulaire maatregelen te verbreden. Een andere factor van overweging is mogelijk dat de tweede ambtstermijn van Milosevic als president van Servië het komende jaar afloopt. De Servische Grondwet sluit een derde regeringsperiode uit. Mogelijk wil de SPS met coalitievorming de mogelijkheid scheppen om door een 2/3 meerderheid in het Servische parlement de betreffende passage in de Grondwet te veranderen. Overigens zijn er ook indicaties dat Milosevic in de toekomst president van "Joegoslavië" wil worden. Omdat die functionaris door het federale parlement wordt gekozen, zou coalitievorming op Servisch deelstaatniveau mogelijk als precedent kunnen gelden voor een soortgelijke ontwikkeling op federaal niveau.